

MUNI Law Working Paper Series
David Kosař & Radim Polčák, Co-Editors in Chief

MUNI Law Working Paper 2016.02

Martin Bobák

MIMOPRÁVNÍ ASPEKTY TRESTÁNÍ DOPRAVNÍCH DELIKTŮ

July 2016/ Červenec 2016

Masaryk university * Law Faculty * Brno * Czech Republic
MUNI Law Working Paper Series can be found at:
<http://workingpapers.law.muni.cz/content/en/issues/>

All rights reserved.
No part of this paper may be reproduced in any form
without permission of the author.

*

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část tohoto working paperu nesmí být v jakékoliv formě
reprodukována bez souhlasu autora.

MUNI Law Working Paper Series
ISSN 2336-4947 (print)
ISSN 2336-4785 (online)
Copy Editor: Martin Bobák
© Martin Bobák 2016
Masarykova univerzita,
Právnická fakulta
Veveří 70, Brno 611 70
Česká republika

Abstract

The study observes extra-legal factors influencing decision-making of the Supreme Administrative Court in disputes over traffic infractions and misdemeanors. It aims to verify if personality of the Judge Rapporteur affects success rate of the offenders. The author also examines whether the judge's personal qualities altered success rate of the offenders that were represented by attorneys, who specialize in cases that concern traffic infractions and misdemeanors.

Keywords

Extralegal Influences, Decisionmaking, Supreme Administrative Court, Traffic Infractions and Misdemeanors.

Suggested Citation:

Bobák, Martin 'Extralegal Influences on Decisionmaking within Traffic Infractions and Misdemeanors' (2016), MUNI Law Working Paper No. 2016.02, available at: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/35887>.

Abstrakt

Tato studie mapuje vliv některých mimoprávních důvodů na rozhodování Nejvyššího správního soudu ve sporech o dopravní delikty. Jejím účelem je ověřit, zda vybrané osobnostní charakteristiky soudce zpravodaje ovlivňují úspěšnost přestupců v řízení o kasační stížnosti. Autor přitom zkoumal i to, zda osobnost soudce zpravodaje má vliv na úspěšnost přestupců, které v řízení zastupovali advokáti, kteří se na případy dopravních deliktů specializují.

Klíčová slova

Mimoprávní vlivy, rozhodování, Nejvyšší správní soud, dopravní delikty

Doporučená citace:

Bobák, Martin 'Mimoprávní aspekty trestání dopravních deliktů' (2016), MUNI Law Working Paper No. 2016.02, dostupné z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/35887>.

Author Contact Details

Martin Bobák

Law Clerk to the Judge of the Supreme Administrative Court

Ph.D. Candidate at the Department of Constitutional Law and Political Science, Masaryk University

Fellow at the Czech Center for Human Rights and Democratization Brno, Czech Republic

Email: martin.bobak@mail.muni.cz

Kontakt na autora

Martin Bobák

Asistent soudce Nejvyššího správního soudu

Doktorand na Katedře ústavního práva a politologie, Masarykova univerzita

Spolupracovník Centra pro lidská práva a demokratizaci Brno, Česká republika

Email: martin.bobak@mail.muni.cz

MIMOPRÁVNÍ ASPEKTY TRESTÁNÍ DOPRAVNÍCH DELIKTŮ

Martin Bobák

1.	Úvod.....	1
2.	Výchozí předpoklady	1
3.	Metodologie	3
3.1.	Limity	5
4.	Výsledky.....	5
4.1.	Poblaví soudce zpravodaje	6
4.2.	Věk soudce zpravodaje	6
4.3.	Délka výkonu funkce	7
4.4.	Zkušenosti z předchozí praxe	8
4.5.	Hodnotové zážemí	9
4.6.	Jak rozhoduje soudce, který (ne)řídí?.....	11
5.	Diskuze výsledků	12
	Literatura	13

1. Úvod

Tato studie pojednává o možných mimoprávních vlivech na rozhodování soudních sporů v oblasti správního trestání, konkrétně ve sporech o dopravní delikty.¹ Jejím cílem je mimoprávní vlivy na výsledek sporu nejen popsat, ale také se na základě jednoduchých kvantitativních dat o rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu (dále též „NSS“) pokusit ověřit, zda např. osobnost soudce zpravodaje, nebo případná specializace právního zástupce přestupce, má nějaký vliv na konečné rozhodnutí soudu ve věci.

Autor nejprve stručně odkáže na teoretická východiska jeho práce, a identifikuje některé mimoprávní faktory, které mohou mít vliv na výsledek soudního sporu. Pak popíše kvantitativní metodu, kterou užil k ověření teze, že vybrané mimoprávní aspekty souvisí s povahou konečného rozhodnutí. V hlavní části příspěvku autor za pomoci jednoduchých grafů přiblíží výsledky jeho zkoumání a v diskusní části vysvětlí limity takto zobrazených výsledků. Autor přitom hned v úvodu příspěvku předesílá, že níže prezentované závěry jsou pouze indiciemi o trendech v soudním rozhodování a nijak nepředjímají věcné posouzení jakýchkoliv budoucích případů.

2. Výchozí předpoklady

Tento příspěvek je založen na tezi, že zákony obsahují mezery.² Soudce tedy v některých, zejména složitých případech³ nerozhoduje a ani nemůže rozhodovat mechanicky podle dikcí zákona.⁴ Jelikož soudce musí každý spor rozhodnout,⁵ je nutné, aby při posuzování takového

¹ Dopravními delikty jsou míněny zejména přestupky proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, ale také jiné delikty, které se věcně přímo nebo nepřímo týkaly používání motorových, či nemotorových vozidel.

² Viz blíže KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. h. Beck, 1995. s. 65-67.; nebo alternativně též rozsáhlejší teoretické pojednání mj. o (ne)určitosti jazyku práva v HART, Herbert Lionel Adolphus. *Pojem práva*. Přeložil Petr Fantys. Praha: Prostor, 2004. s. 132 a násl.

³ Tzn. v případech, u nichž není *prima facie* jasné, která z možných interpretací práva je správná.

⁴ Základní rámec pro rozhodování soudních sporů vytyčuje Ústava. V čl. 82 odst. 1 deklaruje, že soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat. Dle čl. 95 odst. 1 Ústavy je soudce při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Zákon č. 6/ 2002 Sb.,

sporu normativní mezery právní úpravy vyplnil. Právě zde se soudcům otevírá prostor, v němž je kromě právních důvodů rozhodování mohou ovlivnit i některé mimoprávní faktory. V této situaci dochází k *nezbytnému*⁶ uplatnění mimoprávních důvodů rozhodování. Někdy ovšem mimoprávní důvody pro rozhodnutí sporu mohou převážet nad důvody právními, a to například pokud soudce nesouhlasí s běžnou interpretací právní normy nebo také s důsledky její aplikace v konkrétním případě. Pak se jedná o *dobrovolné* užití mimoprávních důvodů k rozhodnutí sporu.

Cílem této práce rozhodně není zjišťovat míru vlivu nezbytného, či dobrovolného užití mimoprávních důvodů v konkrétních sporech. To by ostatně bylo složitým oříškem, protože při práci s velkým množstvím rozhodnutí, v nichž lze zkoumat akorát tak jejich výrok a odůvodnění, by zcela jistě nebylo možné spolehlivě identifikovat, zda a jak eventuální mimoprávní vlivy na rozhodování soudce v konkrétních sporech působily.

Kromě nezbytného a dobrovolného působení mimoprávních aspektů na rozhodování soudu je potřebné rozlišit také povahu různých mimoprávních faktorů na soudní rozhodování, a to podle toho, zda pramení z osobnosti soudce (vnitřní), nebo nikoliv (vnější). Za *vnější* mimoprávní faktory přitom považuji např. to, kolik případů soudce má nebo musí v omezeném časovém horizontu rozhodnout,⁷ zda mu s přípravou konceptu rozhodnutí pomáhají asistenti, a zda má k dispozici efektivní elektronické zdroje. Za významné vnější mimoprávní faktory se označuje také tíha veřejného mínění na rozhodnutí konkrétního typu sporu⁸ a politický tlak např. při rozhodování tzv. politických otázek.⁹ Mezi vnější vlivy rozhodování třeba započítat také typ sporu a osobnost účastníka soudního řízení, tj. zda se jedná o spor ve věci ochrany před nekalou soutěží, výživného, nebo například krádeže, zda je účastník žalobcem, nebo žalovaným, zda je to muž, nebo žena. V tomto příspěvku přitom předpokládám, že i typ zástupce a jím používaná strategie může mít významný vliv na výsledek řízení. Mezi *vnitřní* mimoprávní faktory, jež mohou usměrnit rozhodování soudního sporu, je třeba zařadit zejména objektivní charakteristiky soudce, tj. jeho pohlaví,¹⁰ věk, délku výkonu funkce a také

o soudech a soudcích pak v § 79 odst. 1 mj. specifikuje, že soudci jsou povinni zákon vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Tentýž zákon stanovuje další konkrétní povinnosti soudce při výkonu jeho funkce mj. v § 80.

⁵ Pokud neexistuje právní norma, která by sporný právní vztah regulovala, český soudce nemůže případ odložit nebo řízení pro nedostatek právní úpravy zastavit. Právní řád mu takový postup nedovoluje, odmítl by tak realizovat spravedlnost (srov. čl. 4 francouzského Code Civil z roku 1804). Jako případné řešení nedostatku právní úpravy se soudci v některých případech nabízí podání návrhu na zrušení ustanovení zákona pro jeho nesoulad s Ústavou (čl. 95 odst. 2), nebo například podání předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie dle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie. Soudci se k takovému řešení nedostatku právní úpravy uchylují sporadicky. Další možností soudce, jak se vyhnout posuzování takového složitějšího případu, je při jednání přivést účastníky sporu k dohodě či smíru (§ 67 občanského soudního řádu), nebo to, že jeden z účastníků vezme svůj návrh na zahájení řízení zpět (§ 96 téhož zákona).

⁶ Ani pokud soudce vyplňuje mezeru v zákoně, nemusí nutně dojít k *nezbytnému* působení mimoprávních důvodů. Je totiž otázkou perspektivy, zda mimoprávní faktory působí i při překlenování mezery zákona užitím analogie zákona, analogie práva, či například argumentací obecními právními zásadami. Zastávám názor, že se v těchto situacích prostor k jejich vlivu na soudní rozhodování přinejmenším otevírá.

⁷ Porce času vyčleněná k rozhodnutí konkrétní věci může ovlivnit jak výsledek rozhodnutí, tak kvalitu jeho odůvodnění. Nelze jednoduše srovnávat kvalitu rozhodování soudců, kteří v I. stupni rozhodují stovky až tisícovky případů ročně, se soudci, kteří za to samé období rozhodnou pouze několik desítek, potažmo stovku případů.

⁸ Viz např. STACHOŇOVÁ, M. Vliv médií na současné soudní rozhodování. In VEČERA, Miloš, Jan HURDÍK, Martin HAPLA a kolektiv. *Nové trendy v soudcovské tvorbě práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 221 -238, 18 s.

⁹ Obecným soudům, kterým je i Nejvyšší správní soud, se nenabízí možnost rozhodovat spory s politickým kontextem až tak pravidelně; jedná se spíše o jednotky, či desítky případů ročně. Takové spory se akumulují zejména u Ústavního soudu. K doktríně politické otázky viz např. COHN, Margit. Form, Formula and Constitutional Ethos: The Political Question/Justiciability Doctrine in Three Common Law Systems. *American Journal of Comparative Law* [online]. 2011, Vol. 59, s. 675 – 713. Dostupné též z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1706616.

¹⁰ Viz např. PERESIE, Jennifer L. Female Judges Matter: Gender and Collegial Decisionmaking in the Federal Appellate Courts, *Yale Law Journal*. [online]. 2005, Vol. 114, s. 1759 – 1790 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.yalelawjournal.org/pdf/211_35ddrdm9.pdf.

tempo kariérního růstu. Dále též jeho subjektivní postoje, a to zejména jeho politické a ekonomické preference,¹¹ náboženské vyznání,¹² nebo třeba ovlivnění zkušenostmi z předcházející profesní praxe, či z osobního života. Není třeba opomenout ani to, že každý člověk disponuje rozdílnými kognitivními schopnostmi. I když lze předpokládat, že soudci by měli být vůči chybám v logických operacích, či argumentaci vytrénováni, nelze vyloučit, že i u nich k těmto chybám sporadicky dochází.¹³

3. Metodologie

Za pomoci kvantitativních metod výzkumu¹⁴ autor ověřuje, zda ve věcech trestání dopravních deliktů¹⁵ mají přestupci u rozdílných soudců zpravodajů NSS v zásadě stejnou šanci na úspěch nebo se jejich úspěšnost odvíjí i od některých mimoprávních faktorů. Případné rozdíly v rozhodování se autor pokouší vysvětlit hlavně prostřednictvím vztahů mezi charakteristikami osobnosti soudce zpravodaje a výsledku jeho rozhodnutí.

Hlavní (negativní) hypotézou výzkumu je tvrzení, že *osobnostní charakteristiky soudce zpravodaje nemají vliv na výsledek konečného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve sporech o dopravní přestupky*.

Za účelem zjištění vztahu mezi některými mimoprávními faktory a rozhodováním soudce, bylo třeba získat minimálně dvě sady dat, a to nezávislé a závislé proměnné. Jako nezávislé proměnné v tomto případě slouží data o osobnosti soudců zpravodajů. Závislou proměnnou pak jsou samotná rozhodnutí NSS v prospěch, nebo neprospěch přestupce. Při získávání dat specifikujících nezávislé a závislé proměnné autor dbal na oddělenost zdrojů, z nichž vybraná data získával (např. politickou a ekonomickou orientaci soudce nelze hodnotit na základě jeho rozhodování ve zkoumaných případech).

Osobnostní charakteristika soudce zpravodaje byla operacionalizovaná jako soubor dat o pohlaví, věku, délce výkonu funkce a jeho zkušenostech z předchozí praxe. Data o těchto proměnných byla získána z internetové stránky Nejvyššího správního soudu.¹⁶ Do osobnostní charakteristiky soudce přitom byly zařazeny i údaje o jejich politické a ekonomické orientaci, a o tom, zda řídí pravidelně, nepravidelně, nebo vůbec. Původní záměr byl získat data o politické a ekonomické orientaci přímo od soudců, a to prostřednictvím dotazníku politický kompas, který dotazovaného umístí na hodnotové mapě.¹⁷ Po předběžných konzultacích uvnitř soudu byla tato metoda sběru dat pro předpokládanou nízkou návratnost opuštěna. Namísto toho byla

¹¹ Viz obecně SUNSTEIN, Cass R., SCHKADE, David, ELLMAN, Lisa M. and Andreas SAWICKI. *Are Judges Political?: An Empirical Analysis of the Federal Judiciary*. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2006. 128 s.

¹² BORNSTEIN, Brian H. and Monica K., MILLER. Does a Judge's Religion Influence Decision Making? *Court Review: The Journal of the American Judges Association*. [online]. 2009, Vol. 45. Paper 300. s. 112 - 115 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://digitalcommons.unl.edu/ajacourtreview/300>.

¹³ Viz např. GUTHRIE, Chris, RACHLINSKI, Jeffrey J. a Andrew J. WISTRICH. Inside the Judicial Mind. *Cornell Law Review* [online]. 2001, Vol. 86, No. 4 s. 1759 – 1790 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=257634>.

¹⁴ Viz např. EPSTEIN, Lee & Andrew D. MARTIN. Quantitative Approaches to Empirical Legal Research. In CANE, Peter and Herbert KRITZER (ed.). *The Oxford Handbook on Empirical Legal Studies*. Oxford University Press, 2010, s. 901 – 925.

¹⁵ Autor se domnívá, že právě v oblasti správního trestání se mohou realizovat rozličné hodnotové koncepce, názory a postoje jednotlivých soudců. Při soudním přezkumu rozhodnutí o dopravních deliktech stěžovatelé totiž uplatňují celou paletu procesních i hmotněprávních námitek, které v některých případech nelze posoudit jako jednoznačně důvodné, či nedůvodné.

¹⁶ Na stránce jsou zveřejněny medailonky o osobnostech současných soudců Nejvyššího správního soudu. V těchto profilech jsou uvedeny roky narození soudců, datum vzniku funkce soudce a také nejvýznamnější milníky jejich kariéry, případně též jejich zkušenosti z předchozí profesní praxe (viz <http://www.nssoud.cz/soudci>).

¹⁷ K tomu podrobněji viz stránka *The Political Compass* [online, cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <https://www.politicalcompass.org/analysis2>.

data o politicko-ekonomické orientaci¹⁸ každého soudce získána za pomoci prostředníků, angl. zvaných též *proxy*.¹⁹ Tyto osoby mohly identifikovat hodnotovou orientaci soudce, protože s ním více, či méně spolupracují. Od těchto osob byla zjištěna také data o vztahu soudce k řízení motorových vozidel. Významným limitem provedeného sběru dat je skutečnost, že data nevzešla přímo od soudců, ale od skupiny jejich hodnotitelů. Proto neidentifikují hodnotovou orientaci soudce, ale spíše to, jak se soudce jeho kolegům jeví a jak jej vnímají. Takováto data o postojích spolupracovníků ke konkrétním soudcům ovšem mohou alespoň ilustrovat působení hodnotové orientace soudce, jakožto mimoprávního aspektu ovlivňujícího rozhodování, na souzení konkrétních věcí.

Pokud jde o rozhodovací praxi jednotlivých soudců ve věcech dopravních přestupků, jako vzorek rozhodnutí posloužily všechny věcně posouzené kasační stížnosti, o nichž Nejvyšší správní soud rozhodl od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2015.²⁰ V tomto období soud rozhodl celkem 656 sporů o přestupky.²¹ Z toho soud rozhodoval o 461 sporech věcně. Vzorek 461 rozhodnutí byl v rámci čištění dat ještě snížen o případy, v nichž rozhodovali soudci, kteří ve sledovaném období nerozhodovali ve více než pěti případech týkajících se dopravních přestupků (v zásadě se jedná o funkcionáře soudu). Ze stejných důvodů byly ze vzorku vyčleněny případy, které v průběhu sledovaného období jako soudci zpravodají rozhodovali stážující soudci; soudci, jimž zanikla funkce soudce (emeritní soudcové) a také soudci, kteří aktuálně působí u Ústavního soudu. Ze vzorku byly rovněž vyřazeny případy týkající se jiných, než dopravních deliktů. Analyzovaných tedy bylo celkem 374 věcných konečných rozhodnutí, která pocházela z pera 29 soudců a soudkyň Nejvyššího správního soudu.

Autor se v tomto příspěvku zabýval také tím, zda si přestupce pro řízení před NSS zvolil specializovaného advokáta, nebo jej zastupuje advokát, který se zvláště na věci týkající se dopravních přestupků nespécializuje. Specializovaným advokátem je míněn zástupce, který ve sledovaném období zastupoval alespoň 5 různých případů týkajících se dopravních deliktů.²² Ve 114 věcně posouzených sporech přestupce zastupovali specializovaní advokáti, v ostatních 260 sporech pak advokáti, kteří se nijak významně, alespoň co do počtu jimi zastupovaných přestupců, na dopravní delikty nezaměřují.

Jelikož některé kasační námitky uplatňované specializovanými advokáty jsou v porovnání s výtkami používanými ostatními zástupci kontroverznější, domnívám se, že otevírají prostor pro působení mimoprávních důvodů rozhodování. Proto bylo namísto ověřit i vedlejší hypotézu, a to že *osobnostní charakteristiky soudce zpravodaje mají vliv na výsledek konečného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve sporech o dopravní přestupky, a to pokud je přestupce zastoupen specializovaným zástupcem.*

¹⁸ Tj. identifikace soudce jako politického liberála, nebo osoby, která vyznává spíše autority. Také určení toho, zda soudce je zastáncem ekonomické pravice, nebo spíše ekonomické levice.

¹⁹ K výhodám a nevýhodám zkoumání ideologie soudce za pomoci proxy viz FISCHMAN, Joshua B. and David S. LAW. What Is Judicial Ideology, and How Should We Measure It?, *Washington University Journal of Law & Policy* [online]. 2009, Vol. 29, s. 143 a násl. [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: http://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1125&context=law_journal_law_policy.

²⁰ Data o počtech případů, v nichž Nejvyšší správní soud ve sledovaném období rozhodl, a také o tom, kdo byl v dané věci soudce zpravodaj, byla získána z Informačního systému NSS.

²¹ NSS ve sledovaném období rozhodl z procesních i věcných důvodů celkem 528 sporů o dopravní přestupky, tzn. že přibližně 90 % z celkového množství případů ve věcech přestupků se týkalo právě dopravních deliktů.

²² Advokáti, kteří se na zastupování ve sporech o dopravní delikty specializují, často uplatňují různé variace procesních námitek zpochybňujících spravedlivost procesu před správními orgány (např. nedostatek ústnosti řízení o přestupku, nesprávné doručování písemností, použití nezákonného důkazu, atd.). Správním orgánům také nezřídka vytýkají, že nezjistily skutkový stav věci řádně, neboť přestupce vozidlo, které překročilo nejvyšší povolenou rychlost v obci, neřídil nebo policejní radar jeho vozidlo změřil pod nesprávným uhlím, apod. Specializace některých advokátů na zastupování dopravních deliktů zřejmě souvisí se zánikem v minulosti čteně využívané možnosti „vymluvit se na osobu blízkou“ (zákon č. 297/2011 Sb., který s účinností d 19. 1. 2013 novelizoval zákon č. 361/2000 Sb.) a následným průnikem společností jako *Motoristická vzájemná pojišťovna* (viz <http://www.nechcipokutu.cz/podminky/>), *BRUNA AGENCY s.r.o.* (<http://www.neplattepokuty.cz/>) a dalších na trh s právními službami.

3.1. *Limity*

Výše popsaná metodologie má své vnitřní a vnější limity. V první řadě byla zkoumána pouze rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu, tj. vrcholného orgánu obecné justice, který posuzuje pouze procento z celkového počtu sporů v oblasti dopravních deliktů. Pro komplexnější testování vlivu některých mimoprávních faktorů na soudní rozhodnutí ve věcech správního trestání by bylo vhodné do analýzy zahrnout rozhodovací praxi krajských soudů a výsledky analýzy těchto vzorků porovnat s trendy rozhodování u NSS.

Také byla sledována jen rozhodnutí z posledních tří let (2013-2015), což je sice vzorek čítající celkem 528 případů, nicméně po očištění vzorku od neanalyzovatelných dat se velikost zkoumané populace rozhodnutí výrazně snížila, a to na 374 rozhodnutí, což v průměru činí pouze necelých 13 případů na jednoho soudce. Proto výsledky tohoto výzkumu trpí sníženou validitou prezentovaných závěrů.

Analýza rozložení rozhodnutí starších než z roku 2013 by mohla ukázat, jak se trendy v rozhodování věcí co do správního trestání eventuálně vyvíjely. Tyto starší případy přitom nebyly zkoumány zejména kvůli komplikovanému zjišťování dat o soudcích, kteří působili u NSS před rokem 2013.

Zcela zásadním limitem výsledků práce je též to, že mimoprávní důvody soudního rozhodování stojí vedle důvodů právních, částečně je doplňují, nebo nahrazují. Pro vnějšího pozorovatele je přitom složité ověřitelným způsobem v konkrétním sporu zjistit, identifikovat a izolovat právní a mimoprávní důvody soudního rozhodování. Právní důvody rozhodování jsou tedy významnou zamlčenou²³ a rozhodně intervenující nezávislou proměnnou. V značné části případů nesporně předurčují výsledek sporu, a to nezávisle na jiných okolnostech, či mimoprávních důvodech. Nedostatečné vypořádání se s tímto aspektem zkoumaných dat nabourává reliabilitu níže uvedených zjištění.

Kromě toho zamlžuje vliv mimoprávních důvodů na posouzení sporu i skutečnost, že Nejvyšší správní soud ruší některé rozhodnutí krajských soudů pro jejich nepřezkoumatelnost [§ 103 odst. 1 písm. d) soudního řádu správního]. Proto nelze jednoznačně určit, zda ve věci má konečný úspěch přestupce nebo správní orgán. V takovýchto případech byl za úspěšného označen ten účastník sporu, který dosáhl zrušení rozhodnutí krajského soudu, a to aniž by bylo přihlíženo k dalšímu rozhodování krajského soudu ve věci.

Posledním významným metodologickým oříškem je to, že tato studie upřednostňuje vliv soudce zpravodaje na rozhodnutí konkrétního sporu před skutečností, že ve věcech správního trestání je Nejvyšší správní soud složen ze tří soudců. Tato verze studie tedy nezohledňuje vliv principu kolegiality na rozhodování sporů o dopravní přestupky.

4. **Výsledky**

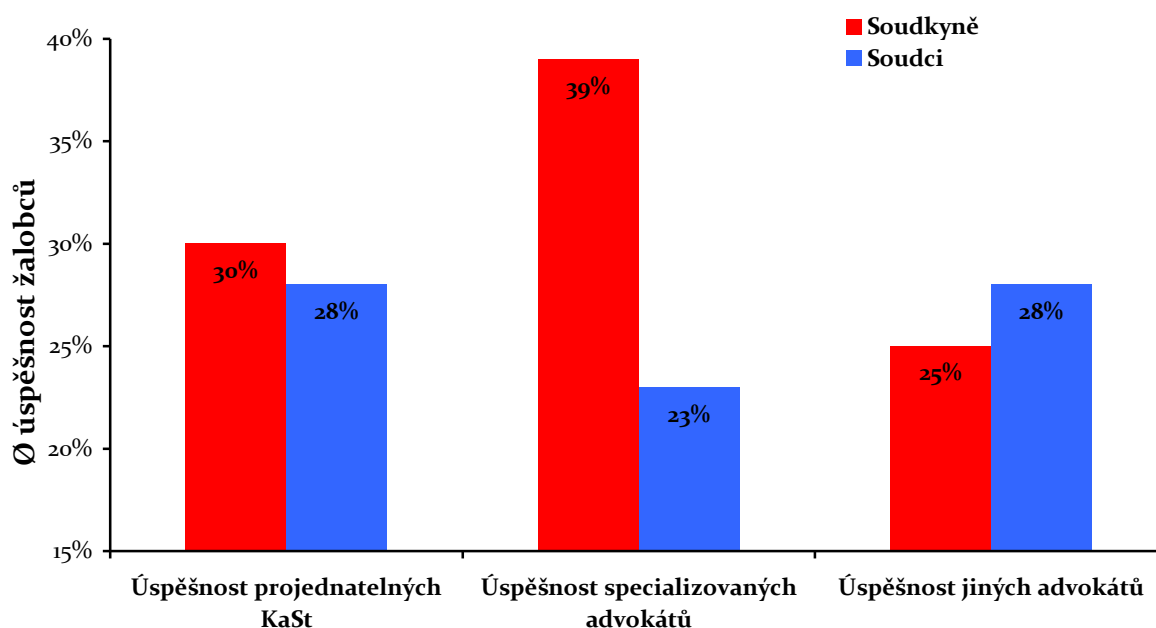
Studie za pomoci jednoduché deskriptivní statistiky znázorňuje vztahy mezi jednotlivými aspekty nezávislé proměnné (charakteristiky osobnosti soudce) a závislé proměnné (průměrná úspěšnost přestupce v řízení před Nejvyšším správním soudem). Výsledky přitom sledují vztah jednoho mimoprávního aspektu osobnosti soudce na úspěšnost přestupců. Simultánní působení většího počtu mimoprávních faktorů nebylo v této studii zkoumáno.

²³ Obecně k práci se statistickými daty viz DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd., Karolinum, Praha. 2011, 374 s.

4.1. Pohlaví soudce zpravodaje

Původní předpoklad, a to že pohlaví soudce neovlivňuje jeho rozhodování ve věcech dopravních deliktů, se naplnil, protože rozdíl v průměrné úspěšnosti přestupců u soudkyň a soudců činil pouze zanedbatelná 2 %. Za poměrně překvapivé ovšem lze považovat zjištění, že přestupci zastoupeni specializovanými advokáty jsou až o přibližně 40 % úspěšnější, pokud jejich případ jako soudce zpravodaj posuzuje žena, a ne muž. Tento rozdíl mezi úspěšností přestupců nebyl vůbec tak významný, pokud byl přestupce zastoupen jiným nesespecializovaným advokátem. Na základě výše uvedeného lze potvrdit hlavní i vedlejší hypotézu. Pohlaví soudce nemá samo o sobě rozhodný vliv na úspěšnost přestupce u Nejvyššího správního soudu. Na druhou stranu ovšem pohlaví soudce může být důležitým faktorem působícím na rozhodnutí o kasační stížnosti přestupce, jehož zastupuje specializovaný advokát.

Graf č. 1: Průměrná úspěšnost přestupců dle pohlaví soudce.

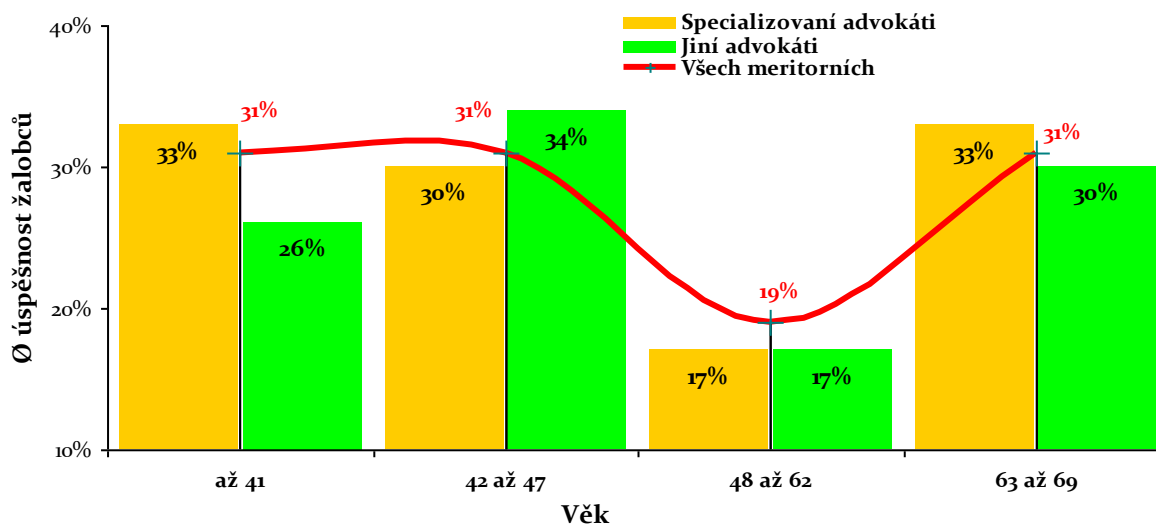

Na tomto místě je vhodné zmínit, že původním záměrem, bylo zjišťovat také to, zda pohlaví přestupce ovlivňuje rozhodování soudu ve věci. Od tohoto záměru nicméně bylo pro malý počet žen, které se o dopravní delikty soudí, upuštěno. Ve zkoumaném vzorku sporů se o dopravní delikty soudilo pouze necelých 7 % žen, a to oproti 93 % mužů.

4.2. Věk soudce zpravodaje

Rok narození jednotlivých soudců byl zjištěn z jejich profilů, které jsou dostupné na internetových stránkách Nejvyššího správního soudu. Přibližný věk soudce byl přitom vypočten k datu 31. 12. 2015. Již na první pohled lze zjistit, že věkové kategorie soudců nemají stejný rozsah. Maximální možný rozdíl mezi soudci od 42 do 47 je pouze 6 let, přičemž u soudců v kategorii od 48 do 62 let je to až 15 let. Věkové kategorie soudců byly upraveny podle toho, aby každá z těchto skupin byla reprezentována přibližně stejným počtem soudců. Výsledky původní analýzy, která zakládala na věkových kategoriích od 36 do 40, od 41 do 45 let, atd. totiž byly významně ovlivněny nedostatečným počtem soudců v některých podreprezentovaných věkových kategoriích.

Graf č. 2: Průměrná úspěšnost přestupců dle věku soudce.

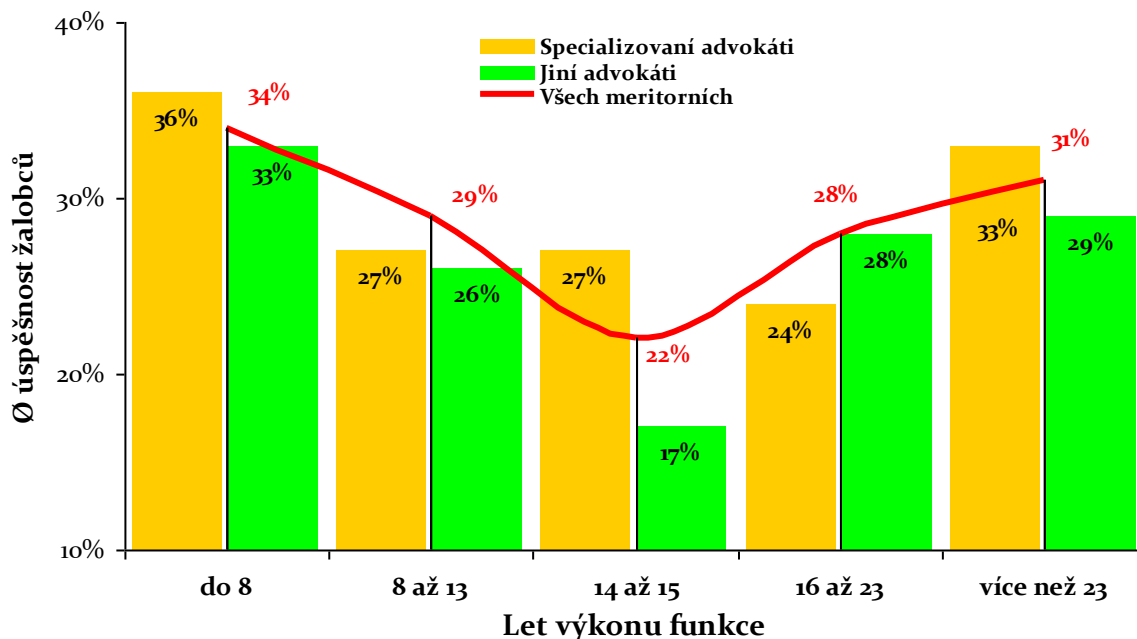

Dle hlavní hypotézy by věk soudce zpravodaje neměl obecně ovlivňovat úspěšnost přestupců ve sporu. Niže prezentovaná data tuto tezi podporují, akorát v případě soudců ve věku od 48 do 62 let je sledován značný pokles úspěšnosti kasačních stížností oproti soudcům zařazených do ostatních věkových kategorií. Úspěšnost přestupců u těchto soudců je v průměru až o 1/3 nižší, než pokud by jejich kasační stížnost napadla soudci jiného věku. Pokud jde o vedlejší hypotézu, při posuzování sporů zastupovaných specializovanými advokáty lze rovněž vysledovat významnější propad úspěšnosti přestupců, a to, pokud je zpravodajem jejich návrhu soudce ve věku od 48 do 62 let. Jinak úspěšnost přestupců zastoupených specializovanými advokáty napříč zbývajícími věkovými kategoriemi soudců mírně kolísá na přibližně stejné úrovni.

4.3. Délka výkonu funkce

Přibližná délka výkonu funkce jednotlivých soudců byla vypočtena obdobně, jak byl vypočten jejich věk. Ani v tomto případě nejsou zkoumané kategorie odstupňovány rovným dílem po letech dle délky funkce. Pět níže prezentovaných kategorií bylo stanoveno tak, aby každou skupinu, reprezentoval přibližně stejný počet soudců, tj. v průměru 6.

Graf č. 3: Průměrná úspěšnost přestupců dle délky výkonu funkce soudce.

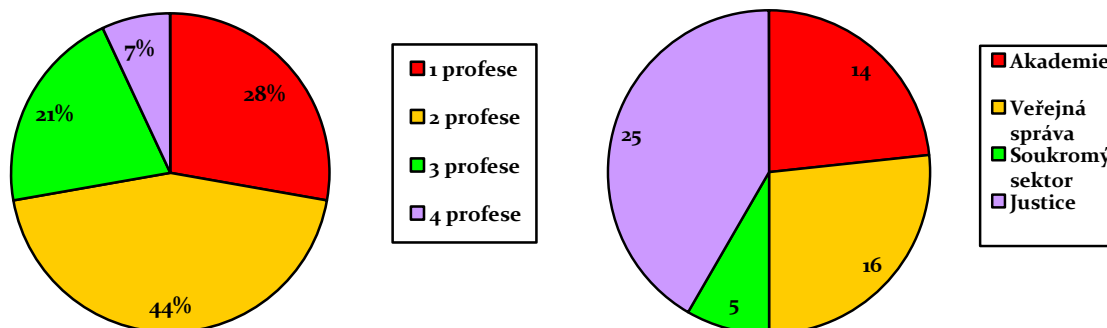
Ani v tomto případě nelze potvrdit hypotézu, že délka výkonu funkce soudce neovlivňuje výsledek jeho rozhodování o dopravních přestupcích. Soudci s relativně krátkou kariérou soudce, a pak soudci s kariérou přes 23 let přestupcům vyhovují častěji než ostatní soudci. Největší propad v úspěšnosti přestupců je u soudců s délkou výkonu funkce od 14 do 15 let. Původně byla zvažovaná také teze „tzv. postupného obrušování“ aktivizmu nových soudců. Výsledky tuto tezi ovšem vyvrací. Nejvyšší průměrnou úspěšnost mají přestupci u nových soudců; míra úspěšnosti ovšem stoupá, i pokud kasační stížnost napadne soudci, který soudí více než 15, resp. 23 let. To by ostatně mohlo podpořit tezi „soucitu“ zkušených soudců s přestupci.

Pokud jde o přestupce zastupované specializovanými advokáty, mají nejvyšší šanci úspěchu, pokud jejich kasační stížnost posuzuje soudce zpravodaj s praxí do 8 let nebo pak s praxí od 23 let. V ostatních kategoriích soudců jejich úspěšnost významněji nekolísá. Za nečekané je ovšem třeba považovat zjištění, že nejpřísněji (napříč všemi kategoriemi) soudí soudci s průměrnou délkou výkonu funkce 14 až 15 let, a to spory zastupované nespécializovanými advokáty. Tento významný propad v úspěšnosti, hlavně oproti posuzování sporů, v nichž přestupce zastupují specializovaní advokáti, nelze dostatečně vysvětlit.

4.4. Zkušenosti z předchozí praxe

Přibližně čtvrtina soudců uvádí, že má zkušenosti z více, než jedné profese. Téměř polovina pak ze dvou profesí. Necelá třetina ze tří různých druhů profesí a pouze dva soudci pracovali nebo ještě stále pracují nejen v justici, ale také ve veřejné správě, soukromém sektoru a akademii. Nejvíce soudců má zkušenosti z justice (86 %), méně z praxe ve veřejné správě (55 %), nebo akademii (48 %), nejméně pak z profese v soukromém sektoru (17 %).

Grafy č. 4 a 5: Podíl soudců podle počtu profesí, z nichž mají zkušenosti a prostý počet soudců dle oblastí, z níž mají profesní zkušenost

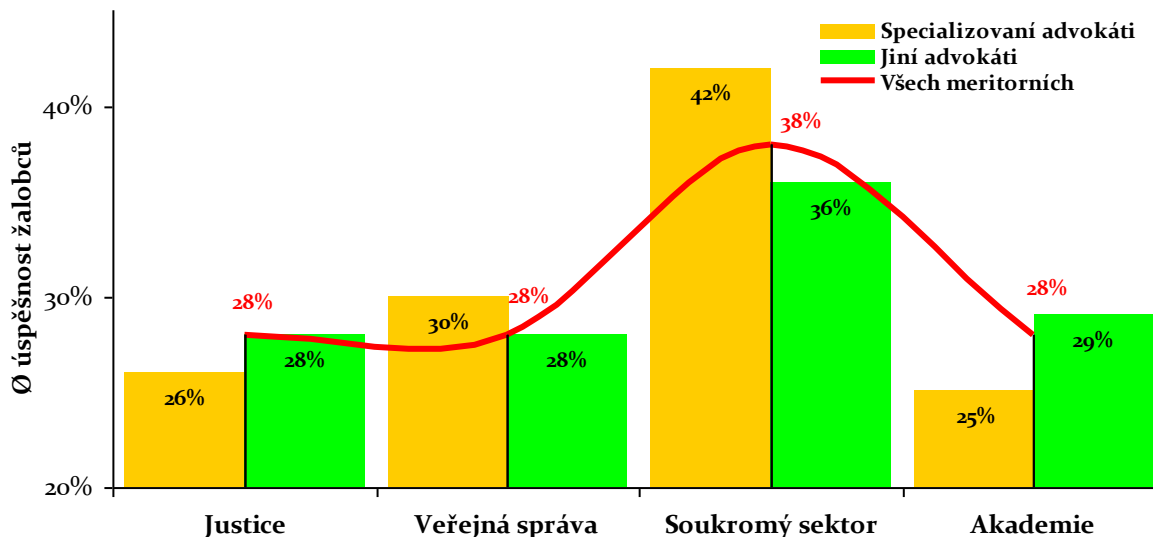

Dle hlavní hypotézy neměly zkušenosti z předchozí praxe soudce zpravodaje mít vliv na jeho rozhodování ve sporech o dopravní delikty. Tato hypotéza není ani v tomto případě pravdivá, neboť soudci, kteří v minulosti působili v soukromém sektoru (ve většině případů jako advokáti) v průměru vyhovují přestupcům mnohem častěji než soudci, kteří mají zkušenosti z jiných druhů právnických profesí. Tento značný výkyv může být způsobem také tím, že oproti jiným profesním kategoriím, není soukromý sektor dostatečně reprezentativně zastoupen (pouze 5 soudců).

U profesních soudců a lidí, kteří působili i ve veřejné správě se navíc prokázala pomocná hypotéza „sounáležitosti a zdrženlivosti“ k zásahům do činnosti správních orgánů, či soudů nižšího stupně. Obecně přestupcům vyhovují méně, než více. Za překvapivé lze považovat to, že akademici jsou přibližně stejně zdrženliví, jako soudci se zkušenostmi z právě jmenovaných profesí. Zajímavé by bylo sledovat, zda se meziprofesně uplatní hypotéza postupného „obrušování rozdílu“ mezi soudci, kteří zkušenosti získali v různých profesích. Na ověření

takovéto hypotézy ovšem na NSS není dostatečný počet soudců. Průměrná úspěšnost přestupců zastoupených specializovanými advokáty silně kolísá; nejvýznamnější rozdíl je patrný z hodnot úspěšnosti u soudců se zkušenostmi ze soukromého sektoru na jedné straně a na straně druhé u soudců s praxí v justici a akademii.

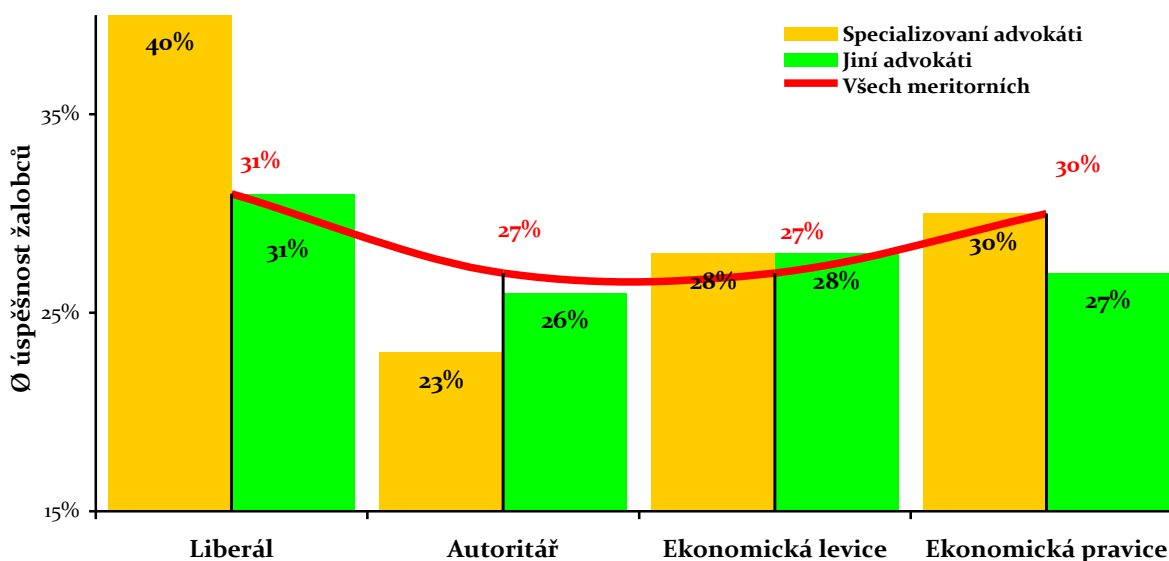
Graf č. 6: Průměrná úspěšnost přestupců dle profesních zkušeností soudce.

4.5. Hodnotové zázemí

Jak bylo naznačeno výše v části 3, data o politické a ekonomické orientaci jednotlivých soudců znázorňují, jak jsou jednotliví soudci zpravodaji vnímání a do níže uvedených kategorií zařazování jejich kolegy. Takto získaná data nelze považovat za dostatečný podklad pro jednoznačný závěr o ekonomickém a politickém smýšlení soudců NSS, nicméně pro účely tohoto příspěvku alespoň naznačují, jak politické a ekonomické smýšlení soudců může ovlivňovat jejich rozhodování ve věcech správního trestání.

Graf č. 7: Průměrná úspěšnost přestupců dle ekonomické a politické orientace soudce

Hlavní hypotéza není zcela pravdivá. Na základě níže uvedených výsledků ji ovšem nelze přesvědčivě vyvrátit. Soudce, který vyznává ekonomickou pravici, v průměru vyhoví přibližně stejnému procentu přestupců, jako soudce s levicovým smýšlením. Odchylku 3 % ovšem nepovažují za významnou. Tyto výsledky jsou dostatečně reprezentativní, protože rozdělení soudců NSS dle jejich ekonomického uvažování je přibližně rovnoměrné. Pokud jde o dichotomii mezi typem soudce, jenž vyznává autority a soudcem, který preferuje svobodu, liberálové jsou oproti autoritářům mírně podreprezentováni. Avšak i mezi liberály a autoritativně smýšlejícími soudci přestupci dosahují v průměru obdobné úspěšnosti. Ani odchylku 4 % v úspěšnosti nelze vnímat jako podstatnou.

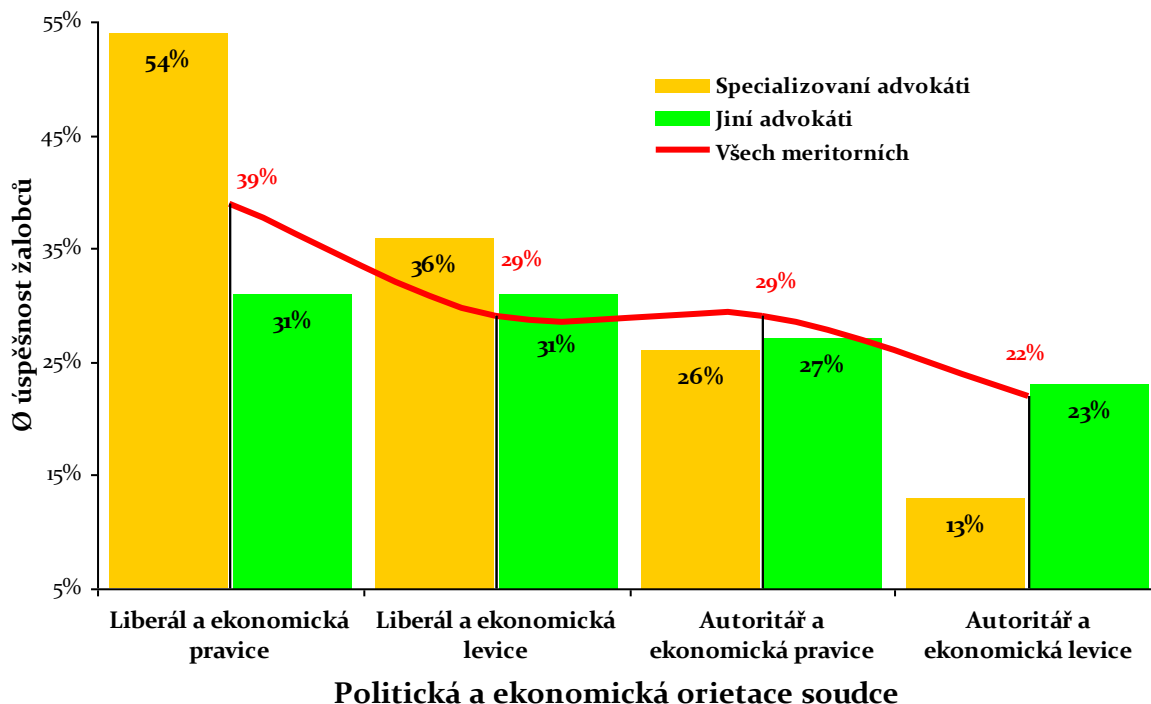
Téměř dvounásobný skok v úspěšnosti přestupců, kteří jsou zastoupeni specializovanými advokáty, lze u liberálů (oproti autoritářům) vysvětlit hlavně tím, že jich na soudě není tak velký počet. Rozhodovací praxe několika soudců nakloněna spíše ve prospěch přestupců mohla průměrné výsledky značně vychýlit. Dle výsledků studie autoritativně uvažující soudci neshledávají důvody pro vyhovění přestupcům tak často, jak jejich liberální kolegové, avšak rozdíl v průměrné úspěšnosti přestupců u liberálů a autoritářů zdaleka nelze považovat za významný.

Pokud jde o přestupce zastoupené specializovanými advokáty, výrazné rozdíly v jejich úspěšnosti lze vysledovat hlavně při porovnání výsledků u soudců liberálů a autoritářů. Naopak ekonomická orientace soudce na jejich úspěšnost vliv nemá. Zde samozřejmě, stejně jako u hlavní hypotézy, platí výtky nedostatečné reprezentace liberálů.

Co se týče ideálních typů osobnosti soudce dle politicko-ekonomické hodnotové orientace, byla opět vyvrácena hlavní hypotéza, že osobnostní charakteristiky soudce neovlivňují jeho rozhodování ve sporech o dopravní delikty. Soudce autoritář, který se kloní spíše k ekonomické levici, je totiž mnohem zdrženlivější než soudce liberál, jenž věří v ekonomickou pravici. Toto zjištění však pokulhává, neboť má nízkou validitu. Zatímco prvně zmiňovaný ideální typ soudce byl v plénu soudců dostatečně reprezentován, druhý ideální typ byl pak významně podreprezentován (do kategorie liberálů a ekonomické pravice spadá méně než 5 soudců). Na druhou stranu lze pozorovat pouze mírné vyklonění průměrné úspěšnosti přestupců v ostatních ideálních hodnotových typech soudců. Soudci „liberálové a levičáci“ a „autoritáři a pravičáci“ by proto mohli být označeni za „hodnotový střed“.

Pokud jde o vedlejší hypotézu, a to že osobnost soudce ovlivňuje výsledek sporu u přestupce, jenž je zastoupen specializovaným advokátem, toto tvrzení platí. Postupně klesající míra úspěšnosti takových přestupců zřetelně znázorňují žluté histogramy v grafu č. 8. Ačkoliv jednotlivé kategorie soudců nejsou pro účely statistického zobecnění dostatečně reprezentovány, a tito soudci celkem rozhodovali pouze ve 114 sporech přestupců zastupovaných specializovanými advokáty, domnívám se, že nastíněný trend může odpovídat reáliím rozhodování na NSS. U liberálně a pravicově orientovaných soudců jsou takoví přestupci úspěšní ve více než polovině případů, a pak jejich úspěšnost postupně klesá až na pouhých 13 %, a to pokud jejich případ rozhoduje soudce zpravodaj, jenž před hodnotou svobody vyznává pořádek a autoritu a zároveň levicově smýšlí. U přestupců zastoupených jinými nespécializovanými advokáty takové dramatické rozdíly v jejich úspěšnosti rozhodně vysledovat nelze.

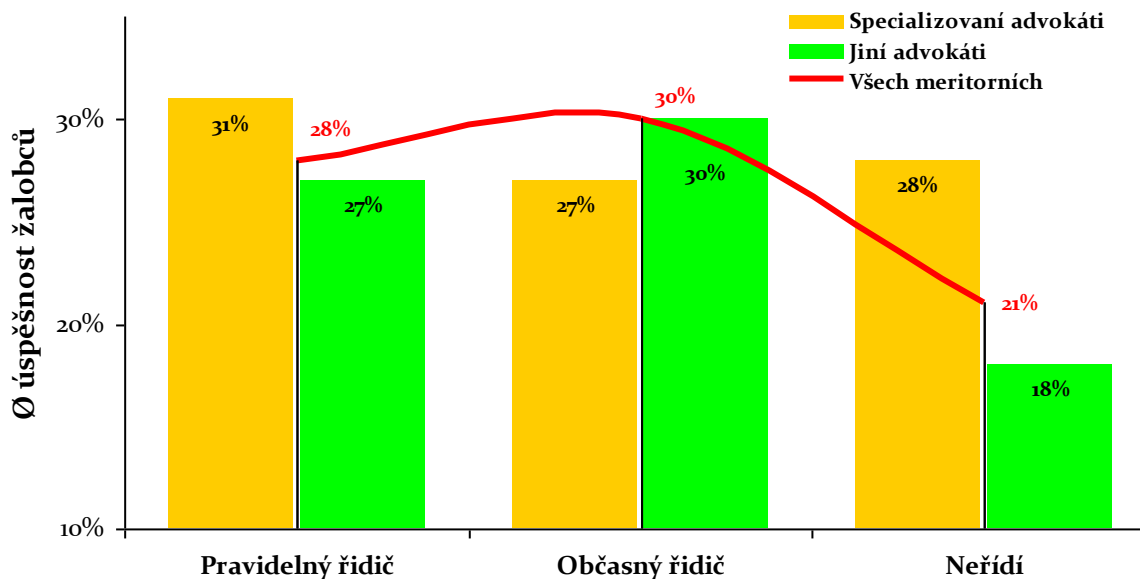
Graf č. 8: Úspěšnost přestupců dle kombinované ekonomické a politické orientace soudce

4.6. Jak rozhoduje soudce, který (ne)řídí?

Konečně bylo třeba zjistit, zda to, že soudce zpravodaj řídí pravidelně, občasně, nebo vůbec ovlivňuje úspěšnost přestupců v řízení o kasační stížnosti. Z níže uvedených dat je přitom zřejmé, že tento mimoprávní faktor výsledek rozhodnutí ve věci až tak neovlivňuje. Ačkoliv je průměrná úspěšnost přestupců zastoupených nesespecializovanými advokáty zřetelně nižší, než je úspěšnost přestupců ve všech ostatních sledovaných kategoriích, nelze z tohoto zjištění učinit žádné významné závěry, protože skupina soudců neřídících je oproti zbývajícím dvěma kategoriím značně podprezentována.

Graf č. 9: Průměrná úspěšnost přestupců dle jejich vztahu k řízení

5. Diskuze výsledků

Tato studie zobrazila, jak některé mimoprávní aspekty osobnosti soudce zpravodaje a zástupce přestupce mohou ovlivňovat výsledek sporu, tj. jak působí na úspěšnost přestupce v řízení o kasační stížnosti.

Hlavní hypotéza, že *osobnostní charakteristiky soudce zpravodaje nemají vliv na výsledek konečného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve sporech o dopravní přestupky*, byla na základě prezentovaných výsledků dvakrát potvrzena (viz 4.1 a 4.5 v grafu č. 7). V případech celkem čtyřech zkoumaných proměnných byla tato hypotéza vyvrácena (viz shora části 4.2, 4.3, 4.4, a 4.5 v grafu č. 8). V jednom případě nebyla tato hypotéza statisticky ověřitelná, a to pro nedostatečně reprezentovanou kategorii soudců neřidičů. Na základě provedené studie lze konstatovat, že ve zkoumaném vzorku soudních rozhodnutí měly/mohly mít na výsledek sporu vliv mimoprávní aspekty jako je věk soudce, délka výkonu jeho praxe, jeho předcházející profesní zkušenosti a také jeho ideální hodnotová pozice na mapě politického kompasu. Na druhou stranu, pohlaví soudce zpravodaje, ani izolovaně zkoumaná ekonomická, či politická orientace na jeho rozhodování vliv v průměru neměly.

Vedlejší hypotéza, na základě níž *osobnostní charakteristiky soudce zpravodaje mají vliv na výsledek konečného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve sporech o dopravní přestupky, a to pokud je přestupce zastoupen specializovaným zástupcem*, byla potvrzena celkem u šesti zkoumaných proměnných. Stejně jako u hlavní hypotézy, pro nedostatečnou reprezentaci soudců neřidičů nemohla být ověřena, pokud šlo o měření vlivů vztahu soudce zpravodaje k řízení na jeho rozhodování o dopravních deliktech (viz část 4.6 shora). Jakkoliv prezentovaná data jednoznačně tuto vedlejší hypotézu potvrzují, nelze odhlédnout od skutečnosti, že vzorek rozhodnutí o případech, v nichž přestupce zastupovali specializovaní advokáti, nebyl ke statistickému zpracování dostatečně veliký. Proto tyto výsledky zřejmě zamlžují skutečnou míru vlivu jednotlivých mimoprávních aspektů na úspěch přestupce, jenž je zastupován specializovaným advokátem.

Pro úplnost je třeba opět zdůraznit, že výsledky zobrazující vliv mimoprávních faktorů na rozhodování soudu jsou zcela jistě do značné míry podmíněny také právními důvody rozhodování o věci. Tato studie proto nemůže odkazovat na vysokou reliabilitu statistických zjištění. I pokud by k dodatečné analýze všech rozhodnutí obsažených ve vzorku byla použita kvalitativní metoda výzkumu, pomocí níž by právní a mimoprávní důvody rozhodování měly být odděleny, nelze předpokládat, že reliabilita zjištění bude vyšší. Jednou věcí totiž může být to, co si soudce o sporu myslí, druhou zase, jak spor rozhodne a třetí pak je to, co napíše do odůvodnění konečného rozhodnutí.²⁴ Tyto tři aspekty rozhodování soudce nemusí být nutně stejné, ba dokonce si troufám říct, že v některých případech ani obdobné. Proto ani podrobné zkoumání odůvodnění nemusí vždy poskytnout dostatečnou odpověď na otázku o mimoprávních vlivech na soudní rozhodování.

Vedle osobnosti soudce zpravodaje zcela nepostradatelným způsobem ovlivňuje rozhodování soudu také složení senátu,²⁵ resp. jednotlivé osobnosti soudců, kteří v senátu o věci rozhodují. Studie tedy nezohlednila princip kolegiality²⁶ soudního rozhodování. Tento zamlčený

²⁴ Proto pouze na základě odůvodnění zkoumaných rozhodnutí nelze vždy spolehlivým způsobem zjistit, zda a jaké mimoprávní důvody ovlivnily rozhodování soudce ve věci.

²⁵ Viz § 16 odst. 2 písm. b) soudního řádu správního. Přitom v některých složitých případech rozhoduje také rozšířený senát (§ 17 soudního řádu správního).

²⁶ Viz blíže zejména EDWARDS, Harry T. The Effects of Collegiality on Judicial Decision Making, *University of Pennsylvania Law Review* [online]. 2003, Vol. 151, s. 1639 – 1690 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3222&context=penn_law_review; ale také např. CROSS, Frank B. a Emerson H. TILLER. Understanding Collegiality on the Court [Symposium: Positive Approaches to Constitutional Law and Theory], *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law* [online]. 2008, Vol. 10, s. 257 – 271 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1201&context=jcl>.

aspekt přitom může, jak trefně nastíněno např. ve filmu *12 Angry men*, mít významnou úlohu při dosahování konečného verdiktu soudu. Dalším limitem je i skutečnost, že studie nijak nezohlednila roli asistentů soudců, kteří koncept rozhodnutí v mnoha případech připravují.

Shrnuto a podtrženo, některé ze zobrazených výsledků vykazují hodnoty, které by mohly odrážet význam zkoumaných mimoprávních faktorů na výsledek sporu, avšak rozdíly napříč zkoumanými kategoriemi, které nepřesahují hodnotu 5 %, je jen stěží možné vnímat jako statisticky významné. Nabízené znázornění kauzálních vztahů mezi mimoprávními aspekty rozhodování a úspěšností přestupce proto nelze vnímat jako bezchybný obraz reality rozhodování Nejvyššího správního soudu, který by byl zobecnitelný na celou populaci konečných rozhodnutí ve věcech dopravních deliktů. Pro účely tohoto příspěvku nebyla zjišťována statistická relevance korelací mezi charakteristikou soudce zpravodaje a výsledkem jeho rozhodnutí ve věci. Také s ohledem na relativně nízký počet rozhodnutí připadajících na jednoho soudce zpravodaje je nevhodné výsledky dále jakkoliv zobecňovat. Data totiž mohou vykazovat odchylky od normálního rozložení. Prezentované výsledky předběžného výzkumu jsou tedy spíše indiciemi působení mimoprávních důvodů na rozhodování soudu, než věrným obrazem skutečnosti. V navazujícím odborném článku se autor s těmito limity a mezerami pokusí vypořádat. Navíc nad rámec zde prezentovaných výsledků současně zjistí, zda více různých charakteristik soudce zpravodaje zároveň koreluje s výsledky jeho rozhodování (např. jak věk soudce spolu s jeho politickou orientací koreluje s výsledky jeho rozhodovací činností).

Literatura

- BORNSTEIN, Brian H. and Monica K., MILLER. Does a Judge's Religion Influence Decision Making? *Court Review: The Journal of the American Judges Association*. [online]. 2009, Vol. 45. Paper 300. s. 112 - 115 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://digitalcommons.unl.edu/ajacourtreview/300>.
- COHN, Margit. Form, Formula and Constitutional Ethos: The Political Question/Justiciability Doctrine in Three Common Law Systems. *American Journal of Comparative Law* [online]. 2011, Vol. 59, s. 675 - 713 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné též z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1706616.
- CROSS, Frank B. a Emerson H. TILLER. Understanding Collegiality on the Court [Symposium: Positive Approaches to Constitutional Law and Theory], *University of Pennsylvania Journal of Constitutional Law* [online]. 2008, Vol. 10, s. 257 - 271 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1201&context=jcl>.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd., Karolinum, Praha. 2011. 374 s. ISBN 978-80-246-0139-7.
- EDWARDS, Harry T. The Effects of Collegiality on Judicial Decision Making, *University of Pennsylvania Law Review* [online]. 2003, Vol. 151, s. 1639 - 1690 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3222&context=penn_law_review.
- EPSTEIN, Lee & Andrew D. MARTIN. Quantitative Approaches to Empirical Legal Research. In CANE, Peter and Herbert KRITZER (ed.). *The Oxford Handbook on Empirical Legal Studies*. Oxford University Press, 2010, s. 901 - 925. ISBN 978-0-19-965994-4.
- FISCHMAN, Joshua B. and David S. LAW. What Is Judicial Ideology, and How Should We Measure It?, *Washington University Journal of Law & Policy* [online]. 2009, Vol. 29, s. 133 - 214. [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: http://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1125&context=law_journal_law_policy.

- GUTHRIE, Chris, RACHLINSKI, Jeffrey J. a Andrew J. WISTRICH. Inside the Judicial Mind. *Cornell Law Review* [online]. 2001, Vol. 86, No. 4 s. 1759 – 1790 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=257634>.
- HART, Herbert Lionel Adolphus. *Pojem práva*. Přeložil Petr Fantys. Praha: Prostor, 2004. 316 s. ISBN 80-7260-103-2.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. h. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- PERESIE, Jennifer L. Female Judges Matter: Gender and Collegial Decisionmaking in the Federal Appellate Courts, *Yale Law Journal*. [online]. 2005, Vol. 114, s. 1759 – 1790 [cit. 1. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.yalelawjournal.org/pdf/211_35ddrdm9.pdf.
- STACHOŇOVÁ, Monika. Vliv médií na současné soudní rozhodování. In VEČEŘA, Miloš, Jan HURDÍK, Martin HAPLA a kolektiv. *Nové trendy v soudcovské tvorbě práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 221-238, 18 s. Edice Scientia č. 541. ISBN 978-80-210-8074-4.
- SUNSTEIN, Cass R., SCHKADE, David, ELLMAN, Lisa M. and Andreas SAWICKI. *Are Judges Political?: An Empirical Analysis of the Federal Judiciary*. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2006. 128 s. ISBN: 978-0-8157-8234-6.

* * *